

A szentek kultusza

Ajánlott könyvészet:

BÁLINT Sándor

1977 *Ünnepi kalendárium*. I–II. Budapest

BARNA Gábor (szerk.)

2001 *A szenttisztelet történeti rétegei és formái Magyarországon és Közép-Európában*. A magyar szentek tisztelete. Szeged, Néprajzi Tanszék

BROWN, Peter

1993 *A szentkultusz kialakulása és szerepe a latin kereszténységben*. Budapest, Atlantisz

DIÓS István

1984, 1988 *A szentek élete*. I. Budapest 1984.; II. Budapest 1988.

JAKUBINYI György

2000 *A szentek nyomában Erdélyben*. Gyulafehérvár

KIRSCHBAUM, Engelbert (hrsg.)

1968–1976 *Lexikon der christlichen Ikonographie*. 1–8. Rom, Herder

MAGYAR Zoltán

1996 *Szent István a magyar kultúrtörténetben*. Budapest

1998 *Szent László a magyar néphagyományban*. Budapest

2000 *Szent István a néphagyományban*. Budapest

2006 *Szent György a magyar kultúrtörténetben*. Budapest

PUSKELY Mária

1994 *Virágos kert vala híres Pannónia*. Példaképek a magyar múltból. X–XVII. század. Budapest

2006 *A keresztény Európa szellemi gyökerei*. Az öreg földrész hagiográfiája. Budapest, Kairosz Kiadó

RÉAU, Louis

1955 *Iconographie de l'art chrétien*. Paris, Presses Universitaires de France, I–III. (I., II/1–2., III/1–3.)

TÖRÖK József

1991 *A magyar föld szentjei*. Budapest

DE VORAGINE, J.

1990 *Legenda Aurea*. Szentek csodái és szenvedései. Helikon Kiadó

WIMMER, Otto

2008 *Szentek szimbólumai*. Attribútumaik és ábrázolásuk. Budapest, Jel Kiadó

A szenttéavatások során a katolikus és az ortodox egyház tisztelet céljából olyan életutakat állít a hívek elé, amelyekben megvalósulni látja a krisztusi megváltás kegyelmét. Az ilyen kivételes sorsú személyeknek a népi vallásos tudat közbenjáró, közvetítő, sőt csodatevő erőt tulajdonít. Minden szentnek sajátos funkciója van, sőt egy-egy szent segítségével általában több körülményben is hathatós lehet.

A szentek kultusza kifejezetten népi eredetű. A szenttéavatás (kanonizálás) joga csak a XII. század végén válik a pápa egyik kiváltságává, addig a szentek tisztelete többé-kevésbé helyi jellegű volt, csupán Szűz Mária valamint Szent Péter és Szent Pál tisztelete örvendett általános elterjedtségnek.

Elsőként a **vértanúkat** kezdték tisztelni már a II-III. században: egy összecukható falpra vagy elefántcsont táblára feljegyezték a nevüket és a misében felolvasták őket, vértanúságuk évfordulóin – a vértanúhalál napját az égi születés napjának tarották – sírjuknál emlékeztek meg halálukról, misével és vigíliával kérték közbenjárásukat stb. A nem vértanú szentek kultusza csak a keresztényüldözések elmúltával a IV. században kezdődött: ekkor fogadták be a szentek közé a **hitvallókat**, akik börtönt és kínzatást szenvedtek Krisztusért, de nem haltak vértanúhalált. Majd a kör tovább tágult az **aszkréták**, a **szerzetesek** és a **szűzek** csoportjával. A IV. századtól virágzott fel a szentek életét, csodáit elmesélő legendairodalom. A Krisztust hősi fokon követő szentek kultikus tisztelete olyan mérvű lett a középkorban, hogy ez már magának a Megváltó tiszteletének háttérbe szorulásával fenyegetett. A XVI. század közepén a tridenti zsinat egy központosító intézkedéssel ezért alkotta meg és tette világszerte kötelezővé a katolikus egyház első liturgikus naptárát, a **Római Kalendáriumot**. Ma az egész egyházban csak azokat a szenteket tisztelik, akiknek jelentősége valóban egyetemes. Emellett léteznek olyan – a Római Kalendáriumra épülő – területi naptárak is, melyekben szerepelnek azoknak a szenteknek a névünnepei is, akiknek jelentősége csak egy-egy nemzetre, szerzetesrendre, lelki mozgalomra stb. korlátozódik.

A továbbiakban a magyar népi vallásosság néhány népszerű szentjének kultuszáról szólunk névünnepeik időrendi sorrendjében. Az egyházi év szentkultuszának népi hagyományvilágát a teljesség igényével dolgozza fel Bálint Sándor *Ünnepi kalendárium* (Budapest, 1977.) című két kötetes munkája.

Szent Borbála, dec. 4.

Szent Borbála ókeresztény vértanú volt, akit a középkorban a jó halál védőszentjeként tiszteltek. Erről egyik középkori eredetű archaikus népi imádságunk így tanúskodik: „Szent Sziz Szent Borbár / ül volo sirvo székibe, / térdig vérbe, könyökig kinyibe, / *aran haja leereszve, / vosrudokvol lecsiptetve. / Odamene Szent Lukács eváγγελista. / Azt mondá: / Miér sírsz, miétt keseregsz, Szent Sziz Szent Borbár? / Honne sírjak, honne keseregjek, / Szent Lukács eváγγελista, / ha Szizmárja szent fíját erendezte feteke fődekre, / hogy hirdesse ezt az én imádságecskámot, / hogy ki elmondja mendennap egyszer, / kiváltképpen pénteken háromszor, / harmadnappal hamarább megmutitódik az ő halála, / megidvezüül, / s hálálo óráján nem leszen vétekbe / még a legküssebb ujjá es. Ámen.” (Kákova, Moldva, 1991.) Ilyen értelmű kultuszának magyarázata a szent legendájában rejlik: Szent Borbála egy előkelő pogány úr leánya volt, akit apja, hogy a terjedő keresztény tanoktól megóvjon, toronyba záratott, majd miután ez mégsem sikerült, saját apja vállalkozik a császár által halálra ítélt lány lefejezésére. Utolsó percében azt kérte Krisztustól, hogy aki haláláról megemlékezik, nyerjen bűnbocsánatot.*

Szent Borbála menekülése apja, Dioscorus elől. A jó és a rossz pásztorral való találkozás: a rossz pásztor elárulja a menekülő szentet, juhai sáskákká változnak. – Helsinki Múzeum

Szent Miklós, dec. 6.

A keleti egyház máig legtiszteltebb szentje, a kisázsiai Myra szent püspöke volt a IV. században. Egyik legendája szerint a koldus képében vándorló püspök három orvul meggyilkolt vándordiakokat támasztott fel egy fogadóban, ezért válhatott – Szent Gergely és Szent Katalin mellett – a diákok patrónusává. Ugyanakkor a család, a házasság védelmezője, a gyermekek barátja. A ma megfigyelhető „Mikulás” napi szokások és hiedelmek cseh és osztrák hatásra terjedtek el Magyarországon a múlt század derekán. Lényegük: a püspökruhába öltözött Szent Miklós sorra járja a házakat, ahol oktatja és megajándékozza a gyerekeket, megbünteti a rosszakat.

Szent Miklós és a szegény nemes három leánya, 1490 körül, Magyar Nemzeti Galéria
(Lásd: Bálint 1977. I. 29.)

Szent Tamás apostol, dec. 21.

Caravaggio (1571–1610): Hitetlen Tamás, 1601-1602.

Szent István vértanú (dec. 26.) és Szent János apostol, evangélista (dec. 27.)

A legenda szerint az első keresztény vértanúk **Szent István mártír** valamint **Szent János apostol és evangélista** voltak, ezért névünnepek közvetlenül karácsony után, december 26-án, illetve 27-én következnek. Mivel a XVIII. század közepéig a karácsony hármassünnepe volt, igen gazdag rítusrendszere, népköltészete alakult ki a névnapköszöntő istvánozásoknak és jánosozásoknak. Szent János napján a középkorban bort szentelt az egyház, s esetenként ekkor áldották meg az új bort is. Bajelhárító, gonoszűző célzattal szentelt bort itattak a hosszú útra, háborúba indulókkal és a haldoklókkal is. Ezért a búcsúzáskor megivott pohár bort is *Szent János áldásának* nevezték, aminek eszerint 'búcsúpohár' jelentése volt.

Remete Szent Pál és Remete Szent Antal, jan. 15., jan. 17.

Január 15-én, illetve 17-én két sivatagi remeteszentre, Szent Pálra és Szent Antalra emlékezünk. **Remete Szent Pált** (meghalt 340-ben) a magyar alapítású pálos szerzetesek védőszentjükként és névadójükként tisztelik, testereklyéit Nagy Lajos király hozatta Magyarországra. **Remete Szent Antal** (meghalt 356-ban) volt az, aki Szent Pált két oroszlán segítségével a pusztában eltemette. Legendái a meg-megújuló ördögi kísértéseken való felülemelkedéséről szólnak. (Életéről Flaubert *Szent Antal megkísértése* címmel írt regényt, s így ábrázolják Hieronymus Bosch fantasztikus képei is.) Remete Szent Antal a beteg háziállatok és emberek nagy tiszteletben álló patrónusa. Ezért viseli az ő nevét az antonita szerzetesrend, mely betegápolás céljából jött létre 1095-ben. A lázzal járó betegségeket, különösen az orbáncot, népiesen *szentantaltüze*nek nevezik, de ez a szó nemcsak testi betegséget jelent, hanem jelképesen minden ártalmat és kísértést, amely az ember elveszejtésére a gonoszlélektől származik. Egy gyimesi ráolvasásszöveg így szólítja meg a kiűzendő betegséget: „*Merre mész, merre mész, te hetvenhétféle tüzes orbánc, / te hetvenhétféle pokoleredet, / te hetvenhétféle szentantaltüze?*” A „hetvenhétféle” jelző a betegség sokféleségére utal.

Szent Balázs, febr. 3.

A korai kereszténység szentjei közül **Szent Balázs** püspök (meghalt 316 táján) tisztelete máig eleven, noha életéről alig tudunk valamit. Kultusza a névadásban és a népszokásokban is jelen van. Emlékünnepén (febr. 3.) torokfájás ellen a katolikus templomokban ma is kiosztják az ún. *Balázs-áldást* (másik neve: „balázsolás”), hiszen Szent Balázst a néphit mint a torokbajok csodálatos orvosát tartja számon. Ennek alapja a szent egyik legendája, amely elmondja, hogy Szent Balázs imával mentette meg egy özvegy halszállkától fuldokló fiát. (A gégerákban szenvedő Babits Mihály hozzá intézi *Balázsolás* című költeményét.) Régi, kiveszett népszokásunk a *balázsjárás*, melynek lényege, hogy Szent Balázs napján iskolás fiúk köszöntő énekekkel járták végig a falut és a tanítójuk részére adományokat gyűjtöttek.

Szent Bálint, febr. 14.

Mivel az itáliai ókeresztény vértanú, **Szent Bálint** emléknepje (febr. 14.) a farsang, a tavaszvárás idejére esik, ezt a napot egyre inkább a szerelmesek napjaként tartják ma számon Nyugat-Európában és Észak-Amerikában. Az ünneplés az 'erős', 'izmos', 'egészséges' jelentésű latin "valeo", "valens" szóval is összefügg, melyből a név latin alakja, a Valentinus is származik.

Szent Zsuzsanna, febr. 19.

A Zsuzsanna a héber, 'liliom' jelentésű *sosanna* szóból ered.

„A Bibliában (Dániel 13) szerepel az istenfélő Zsuzsanna története, akit fürdőzés közben megles két vénember, akik akkor bírák voltak. Mindkettőt elfogja a vágyakozás iránta, és amikor egyedül marad Zsuzsanna, megzsarolják, hogy ha nem lesz az övék, akkor megvádolják, hogy egy ifjú férfival házasságtörésen érték. Mivel nem állt kötélnek, meg is vádolták, halálra ítélték. Dániel viszont nem hagyta, hogy kihallgatás nélkül elítéljék. A két vén másképp vallott arról, hogy hol látták (a mézgafa, illetve a tölgyfa alatt), így őket ölték meg.”

(<http://blog.xfree.hu/myblog.tvn?SID=&from=0&pid=&pev=2012&pho=08&pnap=&kat=2884&searchkey=&hol=&n=gallokovacs>)

Szent Mátyás apostol napjához (febr. 24.) inkább csak időjósítások fűződnek. Például: "Mátyás ront, ha talál, ha nem talál, csinál." (ti. jeget) Az apostol vértanúságának eszköze, a szekerce ugyancsak előfordul az időjósító hiedelmekben: úgy tartják, hogy mintegy az apostol szekercéje, csákánya töri meg a tél hatalmát. (Erre utal Tamási Áron egyik regénycíme: *Jégtörő Mátyás*)

Nagy Szent Gergely (márc. 12.) bencés szerzetes, majd pápa a VI. században élt, s középkori kultúra egyik szellemi előkészítője volt. Nevéhez fűződik például az egyházi ének klasszikus rendszerezése, róla nevezték el a gregorián énekstílust. Mivel egyháztanító volt, a középkorban ő lett a diákok és iskolák legkedveltebb patrónusa. Névünnepét, ami tavaszi félévkezdetnek számított, a diákok felvonulással, játékokkal ünnepelték meg. Magyarországon a reformátusok, evangélikusok körében még a múlt században is elterjedt volt a *gergelyjárás*: ünneplőbe öltözött diákok járták a házakat, s köszöntő énekeikkel új tanulótársakat toboroztak és adományokat gyűjtöttek.

Szent Józsefet (márc. 19.), Mária jegyesét, a gyermek Jézus nevelőapját, a házasság és a család valamint a jó halál védőszentjének tekintik. Őt tartják patrónusuknak az ácsok, az asztalosok, a favágók és általában a városi munkások is. A népi vallásosság a hét egyik napját (szerda) és az esztendő egyik hónapját (március) Szent József tiszteletének szenteli.

Sárkányölő Szent György (ápr. 24.) legendás őkeresztény vértanú volt, tényleges történelmi létezését nem igazolta a történettudomány. Legendái szerint a keresztény hitre tért katonatisztnak hitéért borzalmas, hosszan tartó halálos kínzatást kellett elviselnie. A sárkány legyőzésének motívuma csak később került be legendájába, s nem egyéb egyszerű életrajzi klisénél, amit számos más szent legendájában is megtalálunk. A győzelemmel végződő sárkányviadal kifejezi azt a keresztény meggyőződést, hogy az erős hit megszünteti a démonok uralmát és a gonoszt minden alakjában legyőzi. Ezért válhatott Szent György az állatállomány védőszentjévé. A néphit szerint tavaszkezdetkor, amikor az állatok megromlására törő boszorkányok tevékenysége igen erőteljes, különösen hathatós lehet e harcosszent segítsége. Alakja a férfias helyállást, az önfeláldozást, az asszonyok tiszteletét példázza, ezért ő a lovagok, a nemesek, a cserkészek patrónusa.

Sárkányölő Szent György, 15. század vége, Helsinki

Páduai Szent Antal (1195-1231, ünnepe: jún. 13.) talán a legnépszerűbb segítőszent. Ferences szerzetesi csuhában ábrázolják, kezében tartott fehér liliommal (népi neve: *szentantlvirág*, *szentantalliliom*), amivel angyali tisztaságára, ártatlanságára kívánnak emlékeztetni. Másik karján a Kisjézust láthatjuk, egyik legendája szerint ugyanis Szent Antal méltónak bizonyult arra, hogy a gyermek Jézust karjában tarthatta, aki ezért számos kiváltsággal,

csodatevő erővel halmozta el. Szent Antal a reménytelen ügyek égi pártfogója: anyagi kár esetén, elveszett holmik megtalálása érdekében szoktak hozzá folyamodni, de ő a betegek, a fogságban és ínségben szenvedők, a tengeren utazók védőszentje is. A gyermek Jézussal való bensőséges kapcsolata miatt Szent Antal a gyermekek barátja, patrónusa. A népi vallásosság a hét második napját a barokk kor óta neki szenteli. (A középkorban a kedd az angyalok, majd Szent Anna napja volt.) Elsősorban ferences kolostorok környékén terjedtek el az ún. *Szent Antal kilencedek*: a szent névünnepét megelőző kilenc kedden át sokan böjtöt és fogadalmi ájtatosságot (szentmiselátogatás, gyónás és áldozás, alamizsnálkodás stb.) tartanak, s az így nyert kegyelmeket különböző célok érdekében ajánlják fel. Tudjuk, hogy a Szent Antal kilencedeken a csíksomlyói ferences diákság már az 1700-as években templomi zászlók alatt vonult fel a Kis-Somlyó hegy oldalában álló Szent Antal-kápolnához. Pádúai Szent Antal tiszteletének bizonyos hagyományai a középkori Remete Szent Antal kultuszában gyökereznek: eredetileg Remete Szent Antalt tartották az állatok, a gabonavetések védőszentjének, a “szentantaltüze” nevű betegség (orbánc) gyógyítójának stb., de később ilyen célzattal is az egyre népszerűbbé váló pádúai szenthez kezdtek imádkozni.

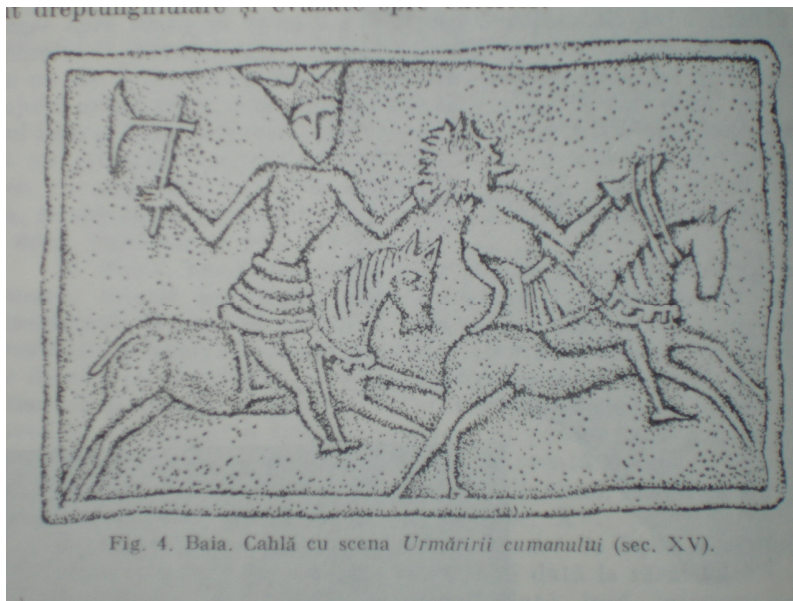
Az egyházi év egyik legjelesebb napja **Keresztelő Szent János ünnepe** (jún. 24.). A magyar népi kultúrában inkább a szláv eredetű **Szent Iván** név használatos e nap és a hozzá kapcsolódó rítusok jelölésére. Az ünnepet az teszi kiemelkedő néprajzi jelentőségűvé, hogy a hozzá kapcsolódó keresztény hagyományok a nyári napforduló régebbi kultikus hagyományaira épültek rá. A nyári napfordulóhoz a legtöbb kultúrában valami módon a tűz kultikus tisztelete társult, s a keresztény egyház arra kényszerült, hogy a tűzgyújtás, tűzátugrás, tűzcsóválás, tüzes karika eregetés rítusainak vallásos jelentőséget tulajdonítson. Egyik – az evangéliumokra alapozott – magyarázat szerint a Krisztust megkeresztelő, róla prédikáló Szent János azért jött a világra, hogy a pusztába kiáltott szó világossága által tanúságot tegyen az eljövendő isteni világosságról. Ezt a keresztény értelmezést azonban mindenhol megelőzi a tűz tisztító, gyógyító, termékenyítő erejébe vetett archaikus hit, ami voltaképpen a *Szent Iván napi tűzugrás* népszokását és a hozzá kapcsolódó *Szent Iván-i éneket* is létrehozta. A XX. század első felében

még élő archaikus népszokásunk szerint ezen az éjszakán a fiatalok, elsősorban a lányok, tűzön ugráltak át. A rituális ugrás sikerének mágikus jelentőséget tulajdonítottak, a lányok férjhez menésére jóstak. A Szent Iván-i ének a vallásos részek mellett párosító, varázsló mozzanatok is tartalmaz. Két felcsíki faluban (Csíkmadaras, Csíkszentdomokos) újraélesztett formában még ma is él a Szent János napi *angyalozás* nevű énekes-dramatikus népszokás. Az angyalozó csoportok – egy csoport egy csengettyűs fiúból és hét kislányból („angyalból”) áll – az ünnep napján sorra járkák a házakat, s Szent Jánost dicsőítő énekeket énekelnek, amiért ajándékokat kapnak. Felkeresik a falu utcáin előzőleg felállított imádkozó sátrakat is, melyekben az ünnep vigíliáján a rózsafüzér társulatot alkotó asszonyok imádkoznak reggelig.

Két 15. századi svéd Keresztelő Szent János-szobor, Helsink-i Múzeum
(A szent attribútuma a könyvön pihenő bárány.)

Szent László magyar király és lovagszent (1046?-1095, ünnepe: jún. 27.) a törökellenes harcok évszázadaiban vált követendő példaképpé és szent patrónussá. Erdélyben különösen sok természetmagyarozó népmonda, vallásos legenda, freskóábrázolás, helynév stb. őrizi emlékét, hiszen ő szervezte meg az ország keleti határainak védelmét, megkezdve a székelyek nyugatról keletre való áttelepítését. A nagyváradi püspökség alapítása és jövőendő nyugvóhelyének, a nagyváradi székesegyháznak felépítése szintén ebben az összefüggésben nyer jelentőséget.

Moldvabánya, Szent László és a kun – kályhacsempe, 15. század

Péter és Pál apostol ünnepe, június 29.

Raffaello Sanzio (1483–1520): Péter apostol kiszabadulása (részlet), Vatikáni Múzeum

Szent Kristóf, júl. 25.

Szent Kristóf, Darlóc (Dârlos)

Szent Anna, júl. 26.

A középkor után Szűz Márián kívül csak **Szent Annának** (júl. 26.), Szűz Mária édesanyjának, alakultak ki búcsújáró kegyhelyei a Magyarországon. Ezek közé sorolható a székelyföldi Szent Anna-tó partján álló kápolna is, mely a barokk Szent Anna-kultusz egyik legkeletibb emléke. Szent Annának századokon át különösen fontos helye volt a keresztény népek szakrális tudatvilágában. Nevéhez a termékenységkultusz kapcsolódik mindenekelőtt. Ő az asszonyok kiváltságosan tisztelt szentje: a magtalanok, a női betegségekben szenvedők, az áldott állapotban lévők fordulnak hozzá segítségért. Noha Szent Anna kultusza csak a középkor óta kimutatható, lehetséges, hogy alakjába egy régi pogány istennő jellemvonásai is beleszövédk. Szent Anna előde az ősi magyar hitvilágban egy segítségre hajlamos, de nem feltétlenül jóindulatú, mindenesetre rettegve tisztelt női istenség lehetett. Erre utalnak bizonyos hozzá kapcsolódó hiedelemképzetek: Szent Anna napján (kedden) tilos bizonyos asszonyi munkákat elvégezni, megbünteti azokat, akik a napját nem tartják tiszteletben.

Szent István király (1001-1038, ünnepe: aug. 20.) az ország és a nemzet mennyei patrónusa. Az első magyar király uralkodásának nehéz próbái voltak: ő térítette keresztény hitre a magyarságot, megfékezte az új hit ellen lázadó magyar törzsfőket, központosította, közigazgatásilag megszervezte az országot, jó külpolitikai érzéssel biztosította függetlenségét. Fiának, **Szent Imre hercegnek** (nov. 5.) korai halála miatt ajánlotta nemzetét a Boldogasszony (Szűz Mária) oltalmába. Leggyakoribb ikonográfiai ábrázolásai is életének ezt a pillanatát szemléltetik: a térdeplő Szent István Mária felé nyújtja a szent koronát, ami az országot és a

nemzetet jelképezi. Szent István népi tiszteletét századokon át erősítette a hivatalos egyház kultusza: a Szent István személyéhez kapcsolódó népénekek, legendák többnyire egyházi eredetűek.

Az országfelajánlás – Pusztina (Moldva), oltárkép

Szent Mihály főangyal (régiesen: arkangyal; ünnepe: szept. 29.) a mennyei seregek tisztelt és rettegett fejedelme. Így jelenik meg a *Jelenések könyvében* is: „Akkor nagy harc támadt a mennyben. Mihály és angyalai megtámadták a sárkányt. A sárkány és angyalai védekeztek, de nem tudtak ellenállni és nem maradt számukra hely a mennyben. Letaszították a nagy sárkányt, az öskígyót, aki maga az ördög, a sátán, aki elcsábítja az egész világot. A földre taszították és vele együtt lezuhantak angyalai is. „Ezért lett Szent Mihály az Egyház oltalmazója, a pogányok ellen küzdő keresztény katonák patrónusa. Egy népi hiedelem szerint Szent Mihály az utolsó ítéletkor is harcolni fog a Sátánnal minden keresztény lélekért, s ő teszi majd mérlegre az ítéletre váró lelkek jó és gonosz cselekedeteit. A keresztény egyházművészetben ezért egyik kezében sújtó karddal, a másikban pedig mérleggel szokták ábrázolni. A néphit a halál angyalának tartja, aki a lelket átvezeti a másvilágra.

Voroneci kolostor, a végítélet-freskó részlete

Assisi Szent Ferenc (1182–1226), okt. 4.

Giotto di Bondone (1266/67–1337): Szent Ferenc prédikál a halaknak. (Falikép, Bogdánfalva, Moldva, Andor János búcsúvezető)

Szent Dénes (III. század), okt. 9.

Szent Dénes püspök – Magyar Nemzeti Galéria, magyarországi szobrász alkotása, 17. század

Az archaikus időfelfogás szerint a nap egyik alkonyattól a másik alkonyatig tart. Ezért a **Halottak napjához** (nov. 2.) fűződő halottkultusz legtöbb megnyilvánulására már Mindenszentek (nov. 1.) napjának estéjén sor kerül. A tisztítóútzben szenvedő lelkek üdvösségét hivatottak szolgálni az ilyenkor felajánlott adományok: régen (és hagyományörzőbb vidékeken még ma is) a halott sírjánál vagy a temetőkapuban kenyeret, kalácsot, bort, gyertyát osztogattak, arra kérve a megajándékozottakat, hogy ők is emlékezzenek meg az elhunytól. Különösen fogatosnak tartották a szegények, koldusok imáját. A temetői sírok felvirágozása és a sírkeresztek megkoszorúzása csak a múlt század első felében kezdett elterjedni Magyarországon. A síron való gyertyagyújtás szokását a protestáns felekezetekhez tartozók a katolikusoktól vették át.

Szent Márton (316–397), nov. 11.

Szent Márton és a koldus, 1490 körül, Magyar Nemzeti Galéria